

UZASADNIENIE

Projekt uchwały Rady Ministrów w sprawie przyjęcia programu wspierania rozwoju społeczeństwa obywatelskiego pod nazwą „Rządowy Program Wsparcia Współpracy Międzynarodowej i Dyplomacji Obywatelskiej na lata 2023-2033” wykonuje upoważnienie ustawowe z art. 23 ust. 2 ustawy z dnia 15 września 2017 r. o Narodowym Instytucie Wolności – Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego (Dz. U. z 2023 r. poz. 1618; dalej jako: ustawa o NIW-CRSO).

„Rządowy Program Wsparcia Współpracy Międzynarodowej i Dyplomacji Obywatelskiej na lata 2023-2033” (dalej jako: Program) jest nową ofertą mającą za zadanie dopełnienie rządowego wsparcia, przekazywanego organizacjom obywatelskim w ramach konkursów na realizację zadań publicznych o zasięgu międzynarodowym. Organizacje pozarządowe posiadają szereg cech, które mogą stanowić źródło ich konkurencyjności w działaniach prowadzonych nie tylko na lokalnej, ale i międzynarodowej scenie. Wśród tych cech można wskazać na innowacyjność, kreatywność, elastyczność w działaniu, zaangażowanie i skłonność do poświęceń u osób pracujących w tych organizacjach, dobre rozpoznanie potrzeb i problemów społecznych oraz stosunkowo niskie koszty funkcjonowania. Ponadto należy zwrócić uwagę na wiarygodność w relacjach z zewnętrznymi partnerami, doświadczenie eksperckie, oraz dostęp do unikalnych sieci kontaktów obejmujących zagranicznych społeczników, ekspertów i polityków.

Postrzeganie obywateli jako potencjalnych ambasadorów i inicjowanie relacji w wymiarze dyplomacji publicznej jest podejściem coraz powszechniejszym w dzisiejszym świecie, i bywa nazywane *nową dyplomacją publiczną*. Jednakże, aby współpraca z organizacjami obywatelskimi mogła długofalowo wspierać realizację celów polskiej polityki zagranicznej, tworząc masę krytyczną kompetentnych i dysponujących odpowiednim know-how partnerów, niezbędne jest zapewnienie inicjatywom obywatelskim warunków nie tylko do realizowania zadań projektowych opisanych w poszczególnych konkursach, ale i rozwoju instytucjonalnego. Dopiero to pozwoli bowiem osiągnąć odpowiedni dla takiego strategicznego partnerstwa poziom dojrzałości organizacyjnej, finansowej, i co za tym idzie, programowej.

W tym celu niezbędne jest włączenie współpracy międzynarodowej i dyplomacji obywatelskiej do systemu wsparcia rozwoju instytucjonalnego, realizowanego przez Narodowy Instytut Wolności-Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego (dalej jako: NIW-CRSO). Dotyczy to zarówno organizacji bezpośrednio zaangażowanych w dyplomację publiczną i obywatelską sensu stricto, jak i organizacji pośrednio kształtujących pozytywny wizerunek państwa polskiego poprzez zaangażowanie w projekty pomocy rozwojowej i/lub humanitarnej.

W związku z agresją Rosji na Ukrainę, Polska stała się w dużo większym stopniu obecna w debacie międzynarodowej, w tym w opiniotwórczych mediach, kręgach eksperckich kształtujących opinie decydentów politycznych, mediach społecznościowych. Obok wielu narracji korzystnych dla RP pojawiają się również wątki niekorzystne, nieprawdziwe i wymagające sprostowań lub wprowadzenia własnej narracji. Ze względu na wzmożone

zapotrzebowanie na wiarygodny, profesjonalny polski głos w międzynarodowym obiegu eksperckim wskazane jest objęcie organizacji aktywnych na arenie międzynarodowej długofalowym, strategicznym wsparciem państwa w ramach dodatkowej ścieżki finansowania, analogicznie do wyodrębnionych i realizowanych przez NIW-CRSO programów wspierających think-tanki obywatelskie, media obywatelskie i organizacje strażnicze, uniwersytety ludowe, organizacje harcerskie, wolontariat długoterminowy, międzynarodowe domy spotkań młodzieży i poradnictwo obywatelskie.

Celem Programu jest poszerzenie obywatelskiego wymiaru polskiej dyplomacji publicznej, a tym samym zwiększenie jej potencjału, skuteczności i zasięgu. Metodą realizacji celu jest systemowe wspieranie rozwoju instytucjonalnego i działalności statutowej organizacji pozarządowych, prowadzących działania na arenie międzynarodowej, a tym samym trwałe zwiększanie ich zasięgu oddziaływania, zdolności operacyjnej, stabilności finansowo-organizacyjnej, kapitału intelektualnego, oraz ułatwienie dostępu do takiej działalności dla zainteresowanych obywateli.

Realizacja Programu obejmuje:

- wzmocnienie potencjału instytucjonalnego polskich organizacji poprzez tworzenie warunków do ich stabilizacji organizacyjno-finansowej, przy jednoczesnym podnoszeniu jakości oraz zwiększaniu zasięgu i dostępności ich działalności statutowej,
- zwiększanie zasięgu partycypacji i interakcji polskich organizacji w ponadnarodowych sieciach i platformach współpracy,
- działania na rzecz zwiększenia liczby i podniesienia jakości projektów w zakresie dyplomacji publicznej, skierowanych do zagranicznych społeczeństw na ich szczeblu centralnym, regionalnym i lokalnym,
- wzmocnienie kapitału relacyjnego polskich organizacji poprzez promowanie dyplomacji obywatelskiej i wspieranie działań zmierzających do nawiązywania i animowania przez obywateli relacji P2P (*people to people*), w tym upowszechniania dobrych praktyk.

Zadaniem perspektywicznym jest wzrost liczby i zarazem stabilności finansowo-organizacyjnej podmiotów i inicjatyw obywatelskich, których aktywność na arenie międzynarodowej będzie przyczyniać się do budowania pozytywnego wizerunku Polski. Realizacja tego zadania będzie sprzyjać powstaniu otoczenia organizacyjnego, tworzącego kulturę strategicznej współpracy niezależnych podmiotów społeczeństwa obywatelskiego i instytucji państwa polskiego w zakresie promowania i nawiązywania kontaktów między społeczeństwami w Unii Europejskiej i poza nią, promowania solidarności i zrozumienia międzykulturowego, a także w innych obszarach pożytku publicznego, w których organizacje pozarządowe dysponują unikalnym doświadczeniem, kompetencjami i zasobami ludzkimi.

Cele szczegółowe Programu zdefiniowane zostały następująco:

- Cel 1. Wzrost liczebności i aktywności polskich organizacji pozarządowych posiadających zasoby i kompetencje do działalności na arenie międzynarodowej.

W ramach tego celu szczegółowego możliwa będzie realizacja działań związanych z podnoszeniem kapitału intelektualnego - organizacyjnego, ludzkiego i relacyjnego –

organizacji, będących obecnymi i potencjalnymi interesariuszami programów dotacyjnych Ministerstwa Spraw Zagranicznych i NIW-CRSO. Wzrost potencjału organizacji powinien się przekładać na ich zwiększoną partycypację i aktywność na arenie międzynarodowej, udział w ciałach dialogu, rozbudowywanie sieci kontaktów, budowanie nowych partnerstw, pozyskiwanie nowych kompetencji eksperckich, udział w projektach o wyższym stopniu zaawansowania lub wymogów formalnych. Docelowo, pozwoli to zbudować grupę organizacji zdolnych do długofalowej, strategicznej współpracy z państwem polskim, a także zwiększy obecność i rozpoznawalność polskich organizacji społeczeństwa obywatelskiego na arenie międzynarodowej, zapewniając tym samym wyraźniejszy głos poglądom uwzględniającym polski punkt widzenia w międzynarodowym obiegu eksperckim i informacyjnym.

- Cel 2. Wzrost rozpoznawalności, dostępności i jakości polskiej oferty informacyjno-edukacyjnej, naukowo-badawczej, kulturalnej i publicystycznej dla osób nieposługujących się językiem polskim.

Program zakłada dążenie do wzmocnienia jednej z kluczowych kompetencji wszystkich organizacji i środowisk angażujących się we współpracę międzynarodową, jaką jest zdolność do utrzymywania stałych, rozpoznawalnych i skutecznych kanałów komunikacji z odbiorcami nieposługującymi się językiem polskim. Obejmuje to m.in. systemowe rozwiązania w zakresie tłumaczenia zaawansowanych treści zarówno na główne języki międzynarodowej komunikacji, jak i na pozostałe języki państw-partnerów projektów, w celu docierania do społeczności międzynarodowych z informacją i wiedzą o Polsce w ich rodzimych językach.

UE zapewnia tłumaczenie kluczowych treści na wszystkie języki członkowskie, natomiast np. w relacjach w ramach formatów regionalnych w Europie Środkowej i Wschodniej, takich jak Grupa Wyszehradzka, Inicjatywa Trójmorza, czy relacje z państwami sąsiadującymi z UE, istnieje nadal deficyt treści przetłumaczonych na języki narodowe.

Osobną, lecz równie ważną grupą odbiorców będą przebywający w Polsce cudzoziemcy – turyści, studenci, pracownicy kontraktowi, uczestnicy wymian – którym Program otworzy możliwość dostępu do atrakcyjnych i wiarygodnych treści o Polsce, zarówno bieżących informacji, jak i bardziej zaawansowanej wiedzy.

- Cel 3. Zwiększenie intensywności relacji na poziomie P2P z udziałem polskich obywateli i organizacji.

Skutkiem realizacji tego celu szczegółowego Programu będzie inicjowanie i ułatwienia w nawiązywaniu i animowaniu relacji P2P, a także dążenia do promowania i uświadamiania potencjalnej pozytywnej roli obywateli i organizacji społeczeństwa obywatelskiego w relacjach międzynarodowych. Dodatkowym elementem będzie promocja i umiędzynarodowienie działań programu Korpus Solidarności.

Upowszechnieniu, np. w formie konferencji, publikacji i poradników, powinny podlegać rezultaty uzyskane dzięki wsparciu otrzymanemu w ramach Programu, a także dobre praktyki i wypracowane powtarzalne formaty w zakresie np. wizyt studyjnych, wymian młodzieżowych, staży wolontariackich i eksperckich, warsztatów, możliwe do multiplikacji w poszczególnych regionach oraz środowiskach.

W Programie przewidziano realizację następujących Priorytetów:

Priorytet 1. Wzrost potencjału polskich organizacji aktywnych na arenie międzynarodowej.

Dotacja w ramach Priorytetu 1 będzie mogła zostać przeznaczona m.in. na wieloletnie projekty, obejmujące działalność statutową w powiązaniu z rozwojem instytucjonalnym, obejmującym wszelkie działania zwiększające potencjał i zdolności operacyjne organizacji w realizowaniu projektów zagranicą oraz budowaniu rozpoznawalności i wiarygodności w relacjach z zagranicznymi grupami odbiorców nieposługujących się językiem polskim. W Priorytecie 1 przewidziano realizację ścieżek:

- Ścieżka 1a. Partycypacja i sieciowanie,
- Ścieżka 1b. Działalność informacyjna, edukacyjna i promocyjna o Polsce, skierowana do osób nieposługujących się językiem polskim.

Szczegółowe zasady przyznawania wsparcia w ramach Priorytetu 1. zostaną każdorazowo określone we właściwym regulaminie konkursu. Regulamin konkursu będzie określał kryteria formalne i merytoryczne oceny ofert oraz procedurę wyboru organizacji, które uzyskają dofinansowanie swojej działalności w ramach Programu.

Priorytet 2. Dyplomacja obywatelska: budowa relacji na poziomie P2P

W Priorytecie 2 przewidziano realizację ścieżek:

- Ścieżka 2a. Wizyty studyjne i inne formy interakcji obywateli.

Dotacja w ramach ścieżki będzie mogła zostać przeznaczona m.in. na cykliczne, regularne działania obejmujące:

- wizyty studyjne do Polski, obejmujące obecnych i przyszłych liderów opinii: dziennikarzy, ekspertów branżowych, samorządowców, działaczy społecznych i politycznych, liderów społeczności lokalnych, młodzieży uniwersyteckiej, działaczy NGO itd.;
- dofinansowanie wyjazdów obywateli Polski w ramach bi- i multilateralnych projektów z partnerem zagranicznym;
- staże eksperckie w Polsce i/lub zagranicą;
- bi- i multilateralne projekty sportowe, amatorskie zawody sportowe, obozy młodzieżowe itd.;
- bi- i multilateralne projekty badawcze, szkoleniowe, edukacyjne, kulturalne, realizowane z udziałem polskich organizacji;

- Ścieżka 2b. Działania międzynarodowe w ramach Korpusu Solidarności.

Działania w ramach ścieżki 2b skierowane będą do wolontariuszy, koordynatorów, organizatorów oraz otoczenia wolontariatu, zgodnie z rozumieniem tych pojęć zawartym w Programie Wspierania i Rozwoju Wolontariatu Długoterminowego na lata 2018-2030. Beneficjenci i uczestnicy projektów nie będą objęci limitem wieku, co umożliwi objęcie

działaniami szerokiego spektrum odbiorców, od szkolnych kół wolontariatu, po wolontariat senioralny.

Priorytet 3. Wsparcie doraźne

Wsparcie może być udzielone na pokrycie wydatków doraźnych związanych z realizacją zadania będącego reakcją na nieoczekiwane zdarzenia, którego niezbędność wynika z kontekstu bieżącej sytuacji międzynarodowej, i którego wcześniejsze zaplanowanie nie było możliwe:

- pilna i uzasadniona konieczność zorganizowania wydarzenia, skierowanego do odbiorców nieposługujących się językiem polskim, w Polsce lub zagranicą (np. usługa PR, konferencja prasowa, publikacja, debata, spotkanie grupy NGO),
- pilna i uzasadniona konieczność zorganizowania wizyty roboczej lub podróży służbowej ekspertów, misji rozpoznawczej, specjalistycznego szkolenia itp.

Priorytet 4. Pomoc techniczna

Założeniem priorytetu Pomoc techniczna jest zapewnienie sprawnego systemu realizacji Programu w latach 2023-2033. Priorytet gwarantuje środki finansowe na obsługę realizacji Programu i obejmuje swoim zakresem wsparcie wszystkich horyzontalnych działań i procesów z zakresu przygotowania, zarządzania, wdrażania, koordynacji, monitorowania, ewaluacji, informacji i komunikacji, rozpatrywania skarg oraz kontroli i audytu.

Program będzie realizowany nieprzerwanie od III kwartału 2023 r., przynajmniej do końca 2033 r. Finansowanie „Rządowego Programu Wsparcia Współpracy Międzynarodowej i Dyplomacji Obywatelskiej” w 2023 r. odbywać się będzie z rezerwy ogólnej. Środki na 2023 r. w wysokości 5 mln zł mieszczą się w zwiększonym limicie wydatków budżetu państwa wynikającym z zapisów art. 46 ustawy o NIW-CRSO, który w 2023 roku po zmianie ustawy o funduszach inwestycyjnych i zarządzaniu alternatywnymi funduszami inwestycyjnymi, ustawy o obligacjach, ustawy o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym, systemie gwarantowania depozytów oraz przymusowej restrukturyzacji oraz niektórych innych ustaw wynosi 239 000 tys. zł. W kolejnych latach niezbędne będzie zwiększenie limitu. Finansowanie w latach 2024-2033 odbywać się będzie z części 16 budżetu państwa – Kancelaria Prezesa Rady Ministrów.

Środki te będą przekazywane NIW-CRSO w ramach dotacji celowej z budżetu państwa (art. 32 pkt 1 Ustawy o NIW-CRSO). Na realizację Programu przeznaczonych zostanie 5 mln zł rocznie.

Do trybu finansowania projektów ze środków Programu odpowiednie zastosowanie będą miały przepisy ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. z 2023 r. poz. 571 dalej: UoDPPiW) oraz ustawy o NIW- CRSO regulujące wybór oferty.

System realizacji Programu został określony zgodnie z regulacjami zawartymi w ustawy o NIW-CRSO oraz UoDPPiW, które regulują zasady zarządzania programami wspierania rozwoju społeczeństwa obywatelskiego. Instytucją Zarządzającą Programu będzie NIW-

CRSO. Instytucja Zarządzająca zrealizuje Program zgodnie z zasadami pomocniczości, suwerenności stron, partnerstwa, efektywności, uczciwej konkurencji i jawności określonymi w art. 5 ust. 3 UoDPPiW. Do zadań Instytucji Zarządzającej należeć będzie realizacja celu głównego oraz celów szczegółowych Programu poprzez wdrażanie procedur dotacyjnych w ramach poszczególnych priorytetów.

Funkcje kontrolne i nadzorcze będą realizowane przez Przewodniczącego Komitetu ds. Pożytku Publicznego. Czynności związane ze sprawozdawczością na rzecz Przewodniczącego Komitetu zrealizuje Dyrektor NIW-CRSO przy wykorzystaniu struktur Instytucji Zarządzającej.

Podmiotami uprawnionymi do składania ofert o dofinansowanie realizacji zadania w ramach Programu będą organizacje pozarządowe, o których mowa w art. 3 ust. 2 UoDPPiW oraz podmioty wymienione w art. 3 ust. 3 UoDPPiW, a także organizacje pozarządowe działające na podstawie innych przepisów.

Planowane w ramach Programu dotacje nie będą udzielane na działania związane z prowadzeniem działalności gospodarczej.

Proponuje się, aby uchwała weszła w życie z dniem podjęcia. Proponowany termin wejścia w życie projektowanej uchwały jest uzasadniony koniecznością terminowego rozpoczęcia realizacji wskazanego Programu, w tym przygotowania niezbędnych procedur konkursowych.

Projekt uchwały nie jest objęty prawem Unii Europejskiej. Projekt uchwały nie zawiera przepisów technicznych, w związku z tym nie podlega notyfikacji zgodnie z przepisami dotyczącymi funkcjonowania krajowego systemu notyfikacji norm i aktów prawnych.

Projekt uchwały nie wymaga przedłożenia instytucjom i organom Unii Europejskiej, w tym Europejskiemu Bankowi Centralnemu, w celu uzyskania opinii, dokonania powiadomienia, konsultacji albo uzgodnienia.

Wejście w życie projektowanej uchwały nie będzie miało wpływu na działalność dużych przedsiębiorstw, mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw, rodzin, obywateli oraz gospodarstw domowych, osób starszych lub osób z niepełnosprawnościami.

Projekt uchwały zostanie udostępniony w Biuletynie Informacji Publicznej na stronie podmiotowej Komitetu do spraw Pożytku Publicznego, zgodnie z ustawą z dnia 7 lipca 2005 r. o działalności lobbingskiej w procesie stanowienia prawa (Dz. U. z 2017 r. poz. 248). Żaden z podmiotów nie zgłosił zainteresowania pracami nad projektem w trybie przepisów o działalności lobbingskiej w procesie stanowienia prawa.